

ÜNLÜ HEYKEL 31 YIL SÜREN YOLCULUĞUN ARDINDAN ARTIK EVİNDE

Yorgun Herakles'e eskortlu karşılamaya

Perge Antik Kenti'nden kaçırıldıktan 31 yıl sonra ABD'den Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın uçağıyla Ankara'ya getirilen 'Yorgun Herakles' (Herkül) heykelinin üst kısmı önceki akşam Antalya'ya ulaştı. Polis eskortuyla depoya kaldırılan heykelin nasıl restore edileceği merak konusu

YASEMİN BAY

Yil 1980'di. Heykel atölyelerinde ünlü Perge Antik Kenti'ndeki kazılarda kazı başkanı Prof. Jale Inan tarafından ünlü Herakles (Herkül) heykelinin izine rastlandı. Heykel büyük bir heyecan yarattı. Çünkü Yunan usta Lysippos'un M.Ö. 340'larda yaptığı ünlü bronz heykelinin, M.S. 3. YY'da mermerden yapılmış Roma kopyasıydı. Dünyada bu Yunan heykelinin 50 kopyası vardı. Perge'de bulunan Herakles heykeli de tüm bunlar arasında çok iyi bir kopyaydı. Ne var ki heykelin sadece alt bölümü çıkarılabildi; üst kısmı bulunamadı.

Özgen Acar fark etmişti

Ta ki, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel mirasının korunması, kaçırılan eserlerin geri getirilmesi alanında araştırmalar yapan gazeteci yazar Özgen Acar'ın Eylül 1990'da yaptığı Metropolitan Müzesi ziyareti kadar. Acar müzede gördüğü heykelin, Perge'den çıkarılan Herakles'in üst kısmı olduğunu fark etti. Hemen o dönemki Antalya Müzesi Müdürü ile iletişim kurdu ve ondan da onay aldı. Konyula ilgili yazılar yazdı; bunun üzerine de Kültür Bakanlığı harekete geçti. Acar, heykelin Türkiye'den kaçırılma hikayesini şöyle anlatıyor:

"1981'de kaçırıldı heykel. Kazı devam ederken orada çalışan işçilerden biri, bunu görüyor kazı sırasında. Jale Inan'a bir şey söylemiyor ve gece gelip çıkarıyor. Bu kişi Süleyman Çoban, başka kaçakçılık olaylarına da karışmıştır, lahitleri de satmıştır. Bu heykeli de İstanbul'daki kaçakçılara satıyor. Onlar da Shelby White-Leon Levy çiftine satıyorlar. Bu Amerikalı çift Boston Müzesi ile ortaklaşa almışlar heykeli."

Müdür alay etti!

Acar heykelin Perge'deki Herakles heykelinin üstü olduğunu belirttiğinde Boston Müzesi Müdürü'nün kendisiyle alay ettiğini söylüyor:

"Türkiye girişimlere başladığında ilk olarak Jale Inan'ı gönderdi Amerika'ya. Heykelin parçası ilk önce uyum sağlamadı çünkü altında kaidesi vardı. Türkiye kaidenin çıkarılmasını istedi, Inan tekrar Amerika'ya gitti. Ve yanında getirdiği parça, kaide çıkarıldığında hemen oturdu heykеле. Türkiye ve Boston Müzesi'nin gösterdiği uzmanlar tarafından da keşif yapıldı. White-Levy çifti 'Biz bu heykeli verelim siz bize başka heykel verin' dedi. Tabii ki Türkiye

Yorgun Herakles önceki gece sıkı güvenlik önlemleri altında müzenin deposuna götürüldü.

Heykelin parçaları nasıl birleşecek?

200 kg ağırlığında ve normal insan boyutlarındaki heykelin parçalarının bir araya getirilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen uzmanlar çalışmalara başlayacak. Henüz uzmanların kimler olduğu netleşmedi. Fakat heykelin nasıl birleştirilebileceğine dair görüşünü aldığımız usta heykeltıraş Rahmi Aksungur farklı yöntemler denenebileceğini belirtiyor. Aksungur, Türkiye'de heykel restorasyonu alanında çok sayıda uzman olmadığını, bu konuda ilgili olarak deneyimli heykeltıraş ve arkeologların ortaklaşa çalıştığını dile getiriyor:

"Öncelikle iki parçanın arasındaki eksik parça tamamlanabilir. Ayrıca iki heykelin arasındaki eksikler belli

olacak şekilde birleştirme de yapılabilir. Araya çelik konstrüksiyon koyup iki parçayı üst üste oturtabilirsiniz. Ya da aradaki boşluk alçı ile doldurup iki parça bir araya getirilir. Alçı kullanılmıyorsa çünkü doğal bir malzeme. Kimi zaman görüyoruz çimento kullanılıyor; çok yanlış bu, çünkü çimentoda kimyasallar var. Bir de heykel istenildiğinde tekrar ayrılacak şekilde birleştirilmeli. Çünkü aradaki parçaları zamanla ortaya çıkabilir. Her iki şekilde de çizgi olur. Zaten belli de olması lazım."

hükümeti bunu kabul etmedi. Uzun yıllar görüşmeler sürdü."

Görüşmeler sürerken Boston Müzesi 2004 yılında heykelin üst yarısının White - Levy çiftine ait haklarını satın aldı. Türkiye'den heykelin Boston'da birleştirilmesi ve bir yıl sergilenmesi talebinde bulundu. Türkiye bu talebi de kabul etmedi.

'Kasis' hassasiyeti

20 yıl süren sıkı pazarlıklar ve yoğun çalışmalar nihayet meyvesini verdi. 22 Eylül'de heykelin Türkiye'ye iadesi kesinleşti. Önceki gün Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın uçağıyla Antalya'ya getirilen heykel için Antalya'daki mü-

zede özel bir bölüm hazırlanacak.

1,5 milyon dolar değer biçilen heykelin havaalanından Antalya Müzesi'ne taşınması işlemi de son derece özenle gerçekleştirildi. Özel korumalı ambalajlara sarılan heykel, biri motosikleti iki polis eskortu eşliğinde yola çıkarıldı. Taşınma sırasında zarar görmemesi için de güzergahının engebesiz ve kasıssız yollar olmasına özen gösterildi. Şimdi, 'Yorgun Herakles' olarak da bilinen Herkül heykelinin iki parçasının ne zaman bir araya getirileceği, nasıl sergileneyeceği merakla bekleniyor.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALARC0301015